

Achmed: analfabeet én ingeburgerd

Portret van een oudkomer

Lang niet alle oudkomers in Nederland beantwoorden aan het beeld dat minister Verdonk en de media de laatste tijd vaak schetsen (onaangepast, geïsoleerd, geen beheersing van het Nederlands), zelfs analfabete oudkomers niet. Een van die oudkomers is Achmed (pseudoniem). Het gesprek met Achmed werd enige tijd geleden gevoerd door Jeanne Kurvers, in het kader van haar onderzoek.

JEANNE KURVERS/UNIVERSITEIT VAN TILBURG

Achmed woont in een rustige straat met diepe voortuinen. In zijn voortuin staan een Hollandse tuinkabouter en een groot Marokkaans bord van aardewerk broederlijk naast elkaar. In de woonkamer hangen slingers: de jongste dochter is net elf jaar geworden. Achmed werd in 1943 geboren in Alkin, een dorpje in Marokko. Hij is nooit naar school geweest. Achmed verstaat mijn Nederlands goed, maar spreekt zelf makkelijker de lokale streektaal, het Limburgs. In Marokko werkte hij op de boerderij van zijn vader. 'Die had 300 schapen, geiten, wat koeien, maïs, sinaasappels en koren.' Veel mensen uit zijn dorp trokken naar de stad, of gingen als gastarbeiders werken in Europa. 'Ik wam op 17 juni 1966 naar

Nederland', vertelt Achmed. Zijn vrouw en vier kinderen kwamen in 1980. In Nederland werden nog twee meisjes geboren. Achmeds vrouw is in Marokko ook nooit naar school geweest. Ze zit nu ongeveer een jaar op alfabetiseringsles. Tijdens het interview met Achmed, in de namiddag, komen om de beurt zijn kinderen thuis. Zij luisteren naar wat hun vader vertelt en vullen af en toe aan.

Achmed is op het moment dat dit interview gehouden wordt, met de VUT. Hij werkte meer dan 20 jaar in een steenfabriek, in de steenovens. 'Dat was zwaar en warm werk', vertelt hij, 'maar het verdiende wel goed. Tijd voor Nederlandse les was er in die jaren niet. Wij moesten meteen aan het werk.' Er werkten ongeveer twintig Marokkanen

in de fabriek en Achmed werd gevraagd voor de personeelsvereniging. Hij zat daar als enige Marokkaan met zes Nederlandse mannen in en organiseerde ondermeer het Sinterklaasfeest voor de kinderen van het personeel en uitstapjes naar pretparken. Zijn dochter van dertien voegt eraan toe dat ze Sinterklaas vroeger altijd heel leuk vond, vooral als zwarte Piet op bezoek kwam. 'Nu is het ook heel leuk', vertelt haar jongere zusje, 'nu trekken we briefjes met een naam en dan maken we een surprise, soms met een versje erbij.' Achmed was meestal de chauffeur en de kinderen weten nog heel goed dat zwarte Piet dan soms ook even thuis aanwipte.

Nu is Achmed met de VUT, daarvoor was hij enkele jaren werkloos; de steen-

fabriek is failliet gegaan. 'Alles wat eerst met de hand gemaakt werd, wordt nu met machines gemaakt', voegt Achmed er als verklaring aan toe.

Achmed vertelt dat hij in al die jaren nooit iets gemerkt heeft van discriminatie. Vroeger ging het 'heel, heel goed', zegt hij, 'toen wij kwamen, hielp de politie met het zoeken van een huis of werk.' Nu vindt hij de tijd overigens veel zorgelijker, met al die werkloosheid en de jeugd die op straat hangt. Achmed zelf spreekt het liefst Arabisch, zijn kinderen spreken het liefst Nederlands. Hij is nooit op les geweest in Nederland. 'Ik moest werken als een ezel', vertelt hij. Maar hij leerde wel Nederlands op het werk, vooral door goed te luisteren en te onthouden; sjeurker (kruiwagen), steen en hardsteen waren zo'n beetje de eerste woorden die hij leerde. En brood.

In het begin leerde hij niet zoveel, vertelt hij, maar later wel. Want toen de mijnen sloten, kwamen er veel verschillende nationaliteiten in de fabriek werken: Marokkanen, Turken, Italianen, Spanjaarden en Portugezen. Dan moest je wel Nederlands praten.

Achmed vertelt dat hij het helemaal niet moeilijk vindt om iets te onthouden. Zijn dochter bevestigt dat: 'Pappa kan alles heel goed onthouden. Hij zegt bijvoorbeeld, denk je hierom en heb je daaraan gedacht? Dan heb ik er zelf niet aan gedacht.' Meestal kijkt hij wel op de kalender (die hangt aan de muur)

en dan weet hij bijvoorbeeld, o ja, het is de 25ste, dan moet ik naar de bank.

Achmed vertelt dat hij niet kan rekenen maar zijn dochter lacht hem uit en corrigeert hem. 'Sommen maken bedoelt hij', zegt ze. Ik leg uit dat ik bijvoorbeeld dacht aan dingen als betalen en weten hoeveel je terugkrijgt. 'Ja, dat wel, als je dat bedoelt kan elke Marokkaan rekenen', lacht Achmed. In het begin vond hij het omgaan met Nederlands geld overigens wel moeilijk. Hij gaf dan altijd gewoon wat papiergeld en wachtte maar af wat hij terugkreeg.

Achmed weet wanneer hij geboren is, en als hij het niet meer zou weten, zou hij bij de gemeente kijken. Zijn precieze geboortedatum is overigens niet bekend: 'Daar hebben ze toen "1-7" neergezet. Dat doen ze bij iedereen.' Alle telefoonnummers die hij drie keer gezien heeft, kan hij onthouden, vertelt hij, ook de nummers voor Marokko. Zijn kinderen niet, die moeten altijd alles opzoeken. Maar Achmed laat wel altijd de kinderen de telefoon aannemen.

Achmed zegt dat hij zijn naam kan schrijven. Dat kon hij in Marokko al, van zijn broers geleerd. Hij kan nu ook zijn handtekening zetten, zegt hij. In Marokko tekenden veel mensen die niet konden lezen en schrijven met hun duim. Achmed vindt dat eigenlijk beter dan een handtekening zetten, want een vingerafdruk is niet te vervalsen. Hij herkent zijn naam ook op de post, maar doorgaans

handelen de kinderen de post af.

Als hij ergens naar toe moet waar hij nog nooit geweest is, gaat hij de weg vragen. 'Dan zeggen ze bijvoorbeeld eerste links, tweede rechts. Dat is geen probleem.' Met verkeersborden heeft hij ook geen moeite. Hij rijdt al meer dan vijftientig jaar auto in Nederland. Het rijbewijs halen was ook geen probleem; dat heeft hij in Marokko gehaald. Zijn zoon, die er inmiddels ook bij is gekomen, lacht: 'Dat is daar wel een beetje makkelijker dan hier. Daar krijg je misschien maar twee vragen, hier wel zeventig.' Soms, in het ziekenhuis bijvoorbeeld, vindt Achmed het wel lastig de goede afdeling te vinden, maar dan probeert hij te onthouden of de naam bijvoorbeeld kort is of lang, of er twee dezelfde letters in de naam van de afdeling staan, of letters van zijn naam. 'En anders vraag ik het gewoon', voegt hij toe. 'We hebben toch allemaal een mond?'

Een tuinkabouter, vijftientig jaar in de steenfabriek, altijd belasting betaald, lid van de personeelsvereniging, slingers, verjaardagsfeestje, surprises en versjes met Sinterklaas, een kerstboom met Kerstmis. Zijn jongste dochter zit op judo en werd jeugdkampioen van Limburg. Redelijk ingeburgerd zou je denken. Maar Achmed zou misschien wel zakken als hij nu verplicht zou worden inburgeringsexamen te doen. Nooit de gelegenheid gehad om naar school te gaan.

Neem een proefabonnement op ALFAnieuws

ALFAnieuws is een tijdschrift over onderwijs in lezen, schrijven (NT1 en NT2) en primaire rekenvaardigheden. Dit praktische tijdschrift is bedoeld voor alle docenten die lesgeven aan leerlingen met minder dan twee jaar voortgezet onderwijs. In het tijdschrift wordt aandacht besteed aan projecten uit het vakgebied/onderwijsveld; het bevat ook signalementen en recensies van interessante boeken en artikelen en er wordt in ieder nummer een taal centraal gesteld. Daarnaast bevat ALFAnieuws kant en klare teksten, werkbladen of spellen die direct in de klas gebruikt kunnen worden.

Wanneer u nu een proefabonnement neemt op ALFAnieuws, ontvangt u de komende twee nummers voor slechts € 8,00. Hierna wordt het abonnement automatisch met een jaar verlengd, tenzij u uiterlijk

voor 15 december 2005 schriftelijk of per e-mail heeft opgezegd bij Uitgeverij Coutinho.

ALFAnieuws verschijnt vier keer per jaar. Een jaarabonnement kost € 19,50; losse nummers kosten € 5,00. Bij een collectief abonnement ontvangt u bij 2 t/m 5 exemplaren 10% korting. Vanaf 6 exemplaren ontvangt u 25% korting. Om hiervoor in aanmerking te komen moet zowel het verzend- als het factuuradres gelijk zijn.

www.coutinho.nl/alfanieuws

Antwoordbon

Ja, ik neem tot het einde van dit kalenderjaar een proefabonnement op ALFAnieuws à € 8,00. Ik betaal het abonnementsgeld na ontvangst van de acceptgiro van Uitgeverij Coutinho. Het abonnement wordt automatisch met een jaar verlengd, tenzij uiterlijk voor 15 december van het lopende jaar schriftelijk of per e-mail wordt opgezegd bij Uitgeverij Coutinho.

Mijn gegevens:

instelling _____

naam _____

(m/v)*

adres _____

postcode / plaats _____

telefoonnummer _____

e-mailadres _____

* svp doorhalen wat niet van toepassing is.

ALFA
nieuws

Postzegel
niet nodig

Uitgeverij Coutinho
Antwoordnummer 620
1400 WB Bussum